

Jankó Judit

A belülről építkező művészet tere

Beszélgetés

Kaszás Gáborral

Kaszás Gábor művészettörténész a Covid-járvány előtt pár perccel, egész pontosan 2020 februárjában indította el saját kortárs galériáját a budapesti belvárosban Szikra Képzőművészeti Bemutatóterem néven. Új kortárs színtereket bemutató sorozatunkban nemcsak arról beszélgettünk vele, miért épp most indult el, hanem a kortárshoz való viszonyáról is.

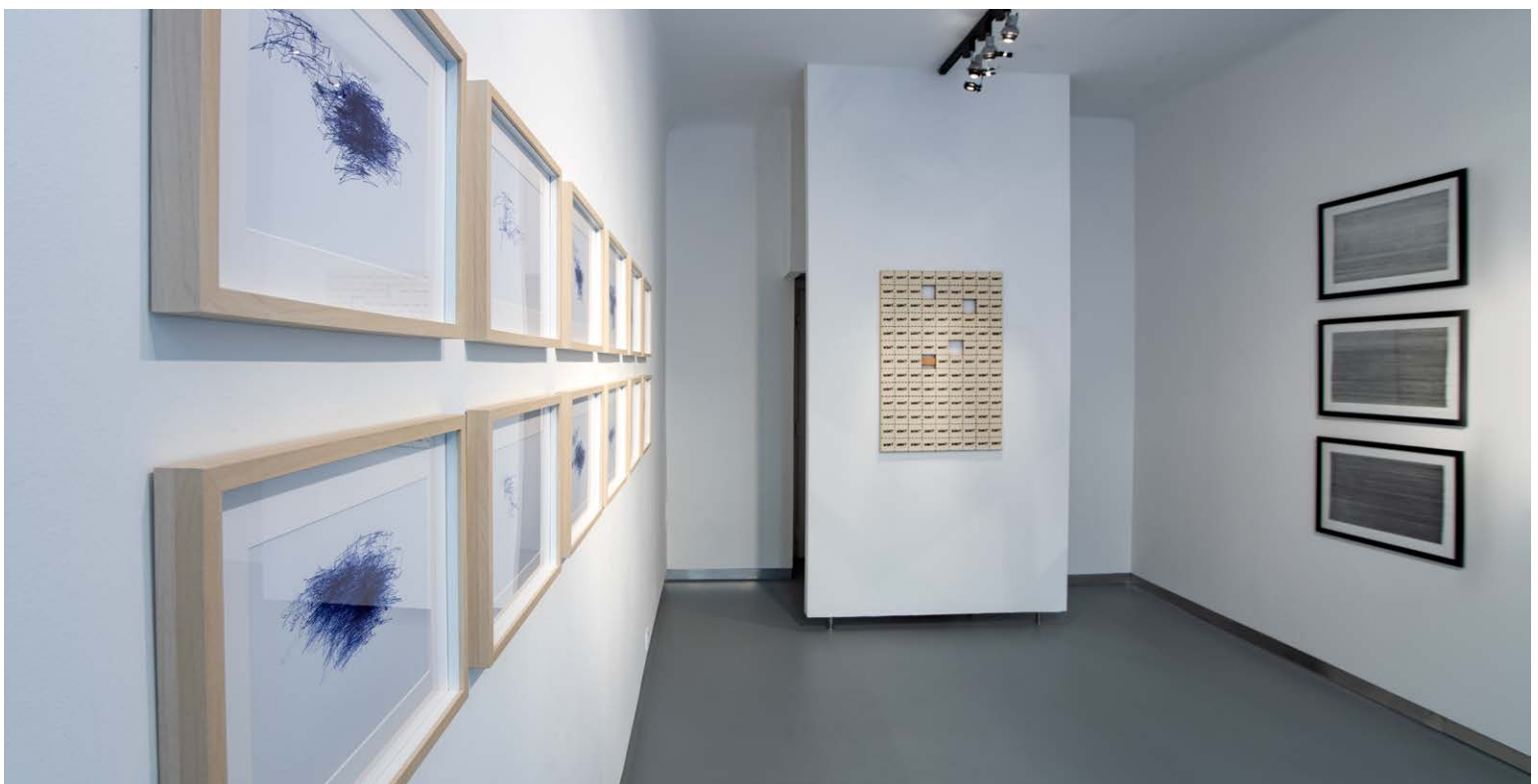
JJ: Az elmúlt tizenhat évben a Virág Judit Galéria és Aukciósházban dolgoztál. Beszélünk majd a tapasztalataidról is, de először a helyszínválasztásra kérdeznék rá. Miért éppen itt nyitottál?

Kaszás Gábor: A helyválasztás meglehetősen profán módon történt. Csupán az V. kerülethez ragaszkodtam, így egy internetes ingatlanoldalon a rendelkezésemre álló összeg megadása után ezt a Vármegye utcai találatot dobta ki a rendszer. Most itt mű-

ködik a galéria. Nem nagy, de van lehetőségünk a bővülésre. S ami igazán furcsa, hogy a 2000-es évek elején a felettünk lévő ház harmadik emeletén két kollégámmal, Bod Katalinnal és Németh Antallal már üzemeltettünk itt egy lakásgalériát St.art néven. Fiatal és már befutott művészeknek rendeztünk tematikus, páros kiállításokat. Többek között Frey Krisztiánt Benczúr Emesével, Haraszthy Istvánt Csörgő Attilával mutatuk be, Nádler István-, valamint Csernus

Tibor-képek lógtak a falakon, de húsz éve ez még egyáltalán nem számított rentábilis vállalkozásnak. A kortárs alatt sokan most is az 1960-as és 70-es éveket értik a műkereskedelemben, az igazi kortárs még ma is rizikós.

PÓLYA Zsombor: *Mérés*, 2021. június 10. – július 16.
Fotó: Mester Tibor
↓

KONKOLY Gyula: *María Kodama*,
2020. szeptember 24. – 2021. január 29.
Fotó: Mester Tibor

JJ: Miért lettél művészettörténész? Választásodban volt bármiféle kortárs képzőművészeti érdeklődés?

KG: Gépgyártás-technológiát tanultam a győri Rába keltetőjének számító Jedlik Ányos Gépipari Technikumban a rendszer-váltás környékén. Tizenhat évesen egy hirtelen váltással a filozófia, az esztétika és a művészettörténet iránt kezdtem érdeklődni. Így kerültem Budapestre. A 80-as évek végén vidéken még erősen kutatni kellett a hiteles és színvonalas kortárs kiadványok után, Magyar Műhelyt, Bódy Gábort, Hajas Tibort, Erdély Miklóst olvastam, és mindent, amihez „vakon” hozzáfértem a megyei könyvtárban. Olyanokkal barátkoztam, akiknek szintén kicsi volt az akkori világ, és kerestek valamit. Elsőre nem sikerült a felvételim, besoroztak, majd a következő évben mindent megtettem, hogy felvegyenek. Még az ujjamat is sikerült eltörnöm egy kis egészségügyi szabadság reményében.

JJ: Mi érdekelt a művészetből, miből írtad a diplomamunkádat?

KG: A diplomamunkámat a hazai struktúra-elvű geometrikus törekvések 1960-as, 70-es jelenségeiből írtam. A vizuális grammatikában szerepet játszó matematikai, fizikai, optikai törvényszerűségek érdekelték. Most az ELTE esztétika szakán doktorizom, ahol az 1930–1950 közötti időszak térgenerálási stratégiáival foglalkozom. Felfogásom szerint a képzőművészet egyfajta világteremtés – talán ezért is gondolom, hogy a művészet izgalmasabb, mint a valóság. Jó példa erre a Bauhaus, ahol a kognitív tudományok, a pszichológia, a filozófia, az esztétika, az

építészet, a racionális rendszerek mennyire oda-vissza hatnak egymásra.

A másik fontos oka annak, hogy a művészet felé fordultam, az az a kollektív tudásanyag és szellemiség, mely a bennem élő, jó értelemben vett „népművelőnek” nem mellékes. A magyar társadalom – akár a kultúra, akár a vizuális nevelés tekintetében – a 80-as évek végén, a 90-es évek elején meglehetősen elmaradott állapotban volt, és még ma is van mit fejleszteni rajta. A kortárs képzőművészet kiváló eszköz szellemi állapotunk és egyáltalán az összetartozás fejlesztésére. Ilyen értelemben napjaink művészete mindig is kitüntetett figyelemmel bírt érdeklődési köreimen belül. Az egyetem után így nem volt kérdés, hogy visszatérek Győrbe, ahol a Városi Művészeti Múzeumban dolgoztam N. Mészáros Júlia alatt. A helyszín akkori adottságaiból adódóan harminc-negyven kisebb-nagyobb kortárs kiállítást rendeztünk évente. Nagyon élveztem.

JJ: De aztán mégis a klasszikus műkereskedelemben, a Falk Miksa utcában kötöttél ki, és csaknem húsz évet voltál ott. Mit adott neked ez a közeg?

KG: Legfőképp alázatot. Amikor kikerültem az egyetemről, csak a kortárs progresszív jelenségek érdekelték. Nem értettem, sőt el is toltam magamtól az olyan életműveket, mint például Czóbel Béláé vagy Anna Margité, akik, némiképp sarkítva, ötven évig ugyanúgy húzták a vonalat. Első találkozásom a műkereskedelemben a Nagyházi Galéria volt, ahol az egyetem alatt dolgoztam. Nagyházi Csaba végtelenül impulzív ember volt. Régiségszeretetével izgalmas horizontot

nyitott meg előttem, és sok mindennel megfertőzött, például a műtárgyak bensőséges világának tiszteletével.

Az egyetemen akkor még általános ellenszenv uralkodott a műkereskedelemben szemben. Ma már talán nem ekkora a szakadék, bár ma is vannak közintézmények, ahol nem nézik jó szemmel, ha a munkatársak árverezőházaknak kutatnak vagy írnak tanulmányokat. Teszik ezt annak ellenére, hogy napjainkban épp a műkereskedelemből várható leginkább új, eddigi tudásunkat is átformálni képes „leletanyagok”, tárgyi emlékek felbukkanása. Olyan anyagoké, melyek akár a 19–20. századi művészettörténetünk kutatási horizontját is átformálhatják.

Az egyetem végén jöttem el a Nagyházitól, ekkor kerültem Győrbe. Majd jött a St.art Galéria, amely szintén egy kétéves periódus volt az életemben. Innét a Világgazdasághoz kerültem, ahol műkincspiaci elemzéseket, cikkeket írtam, így ismerkedtem össze Virág Judittal és Törő Istvánnal.

Egy művészettörténész számára a műkereskedelem vonzerejét a véletlen- és dömpingszerűen felbukkanó tárgyak rajzása adja. Naponta tíz-tizenöt képpel kellett behatóbban foglalkoznom. Egy olyan kivételes helyzet részese lehettem, melyben az embert folyamatos szakmai impulzusok érik. S itt nem pusztán elméleti ismeretek elsajátítására vagy elmélyítésére gondolok, hanem a tárgykultúránk sajátos történelmi és kultu-

rális vetületeinek megértésére is. A tárgyak bennünket tükröznek, saját kultúránkat, a valósághoz való viszonyunkat és a kollektív emlékezetünk mélyrétegeit. Finom szövetként állt össze fejemben a 19-20. századi művészetünk és tárgykultúránk társadalmi, szociális, illetve történelmi vetülete, egyre inkább elkezdtem tisztelni azokat önmagukhoz hű, ma sokszor konzervatívnak tekintett életműveket, mint amilyen például Ferenczy Károlyé, Czóbel Béláé vagy éppen Tóth Menyhérté. És ezen a ponton kicsit át is csúszunk a Szikra Képzőművészeti Bemutatóterem programjába, mellyel elsősorban a magyar kortárs művészet mélyrétegeit, mélyebben húzódozó folyamatait szeretnénk bemutatni.

Mindig lenyűgözött a nagyobb történelmi katalizmákat elkerülő nyugat-európai országok tárgykultúrája. Ott sokkal tisztábban kimutatható az a mélyréteg, mely meghatározza egy-egy náció vonzalmát, kötődését saját tárgyi kultúrájához. A 20. századi történelmünk miatt ezek a mélyrétegek sokkal nehezebben mutatható ki idehaza. Mégis úgy gondolom, Nyugat-Európa kultúrájához hasonlóan nálunk is létezik egy ilyen kulturális alapszövet, mely felkutatható s kreatív módon kiaknázható. Talán ezért sem kedvelem, ha a művészet és a politika egymásba folyik, mert ott a kultúra szövetében szakadás keletkezik. Tökéletes példa erre a 20. századi tárgykultúránk csökkenvényessége, a törésvonalakkal teli mecenatúra vagy a politikai

okokból átírt művészeti kánonok sokasága. Ezek vezettek oda, hogy ma nem a hazai múzeumokból, hanem a műkereskedelem különböző rétegeiből kerülnek elő a legizgalmasabb felfedezések és tárgyi emlékek. Ezért aztán – szemben a sokszor reakcióként születő művészi magatartásformákkal – inkább a művészet belső, immanens erőit keresem akár két művész szembeállításával, akár egy életmű szisztematikus bemutatásával.

JJ: Hogyan változott a nézőpontod a kortárral szemben az elmúlt évtizedekben?

KG: A 90-es években egészen más jelentett a kortárs művészet az ember számára. Akkoriban ez a keresés terepe volt, célja pedig, hogy kimozdítson a komfortzónából. Talán nem nagy titok, számomra ez a funkció ma is szimpatikusabb, hisz ebben a közegben szocializálódtam. Keresni, kutatni kellett, és utánamenni. Miféle új perspektívákat képes a képzőművészet megnyitni? Ma egy picit „fenszibb”, „szexibb” lett a kortárs képzőművészet. A vásárlók gyorsan ráéreztek, hogy ezt kell vásárolni, de – tisztelet a kivételnek – sokan nincsenek teljes mélységéig tisztában azzal, hogy mit is vesznek.

JJ: Szerinted mi ennek a trendváltásnak az oka, azaz miért dübörög a kortárs?

KG: Elsősorban az, hogy a digitális technológiák és a telekommunikáció fejlődése nyomán megváltozott a vizuális kultúránk. Meggyőződésem, hogy sokkal több szerepet játszott ebben a fordulatban a „kütyük” új ergonómiája, mint a 80-as és 90-es években

↑
BALOGH Erzsébet: *Parlando*,
2021. február 11. – március 19.
Fotó: Mester Tibor

induló művészettörténész-generáció munkája. A mi művészettörténész-garnitúránk „drámája” éppen az, hogy az 1960-as, 70-es évek művészetét nem napjaink művészettörténet-írása, illetve vizuális kultúránk szakmai felzárkóztatása, hanem egy általános, vizuális trendforduló hozta divatba. Az emberek unják Rippl-Rónait, és modernebb dolgok után néznek.

JJ: Az elmúlt 20 évben végig tervben volt egy saját galéria nyitása?

KG: Mindig is cél volt, de ezt részben egzisztenciális okok hátráltatták. Sajnos nem engedhettem meg magamnak korábban ezt a lépést.

JJ: Volt időd kitalálni, hogy ha egyszer nyitasz, akkor mi lesz a vezérelv. Mi az?

KG: Szerettem figyelni azokat a folyamatokat a Virág Judit Galériában, amikor egy kép tudásszomját váltott ki egy-egy látogatóban. Amikor az avatatlan szemlélő lassan elkezdte megérteni, hogy mi miért van úgy egy képen, ahogyan. Egyszerűen, ahogy a véletlen betévedő fokozatosan érdeklődővé, majd mecenássá változik. S főként azt a folyamatot csodáltam, melynek során egy néző és az alkotás között kialakul az a közvetlen viszony, ami legyűri az esetleges tájékozatlanságból eredő kishitűséget és félszogséget. Régióta

tanítók felnőtteket, jól érzékelhető a fokozódó nyitottságra való hajlam és a növekvő bátorság a művészetekkel szemben a magyar társadalmon belül. Valami hasonlóan nyitott szellemiségű párbeszédre törekszem a kortársal kapcsolatosan is.

JJ: Hogyan foglalható össze néhány mondatban a Szikra programja?

KG: Bizonyos értelemben kényszerpályán mozgunk partneremmel, Csányi Dórával, hisz a már komoly szakmai referenciákkal rendelkező kortárs galériákkal meg kell „küzdeni” egy-egy művészért. Elsősorban olyan alkotókat szeretnék kiállítani, akiknek az életművében fellelhető az a fajta immanens művészeti erő, amit már érintettünk fentebb. Elsősorban a formaadás belső logikája érdekel, mely véleményem szerint sokkal erőteljesebben kötődik az átvitt és közvetlen értelemben vett nyersanyaghoz, illetve műfajhoz, mint például egy jó ötlethez.

JJ: Ha végigmegyünk az ideai kiállításokon, melyikben mi volt, amit izgalmasnak gondoltál?

KG: Balogh Csaba egyéni tárlatával nyitottuk a galériát. Csaba a restaurátori tevékenysége során keletkezett, színkeverésre használt, beszáradt üvegpalettákat hasznosítja újra alkotásain. Művei így a műkereskedelem és tágabb értelemben a tárgykultúra ergonomikus körforgásának rekvizitumaiként is értelmezhetők. Konkoly Gyulát talán nem kell bemutatni. Esetében a klasszikus festészeti tradíció jelenti azt az immanens folyamatot,

mely a félmúlt és napjaink jellemzően konceptuális igazodású magyar művészeti törekvéseivel szemben kivételes ellenpontot jelöl ki. Balogh Erzsébet *Parlando* című kiállítása a női szerepek társadalmi átalakulását tematizálta. Művei nem a ma divatos, radikális feminista álláspontot tükrözik, sokkal inkább egy finom, lírai átmenetet sugallnak a hagyományos, illetve a mai társadalmi minták között. Köves Éva művészetének végtelen konzekvenciája nyűgöz le. Fotóalapú festészete a kezdetekben készült épületállványoktól és kirakatbábuktól jutott el a nonfigurációig. A Szikrában megrendezett *Káosz - A rendszertelenségek rendszere* című kiállításán még 2019-es, tehát a Covid előtt született munkákat mutattunk be. Ezek alkonyi napfényben fotózott vízfelület redukciójából készült művek voltak, ahogy a napfény mozaikszerűre tördeli a víztükröt nonfiguratív foltokká bontva szét a látványt. A nyár Pólya Zsombor *Mérés* című anyagáról szólt. Zsombornál - Balogh Csabához hasonlóan - a művészeti-műkereskedelmi szcéna tematizálódik. Kiállítása azt a kérdést járta körül, hogy manapság miként standardizálható, mérhető és egységesíthető a művészeti alkotás cseppet sem könnyen megfogható esztétikai értéke.

JJ: Mit gondolsz a művész-galerista kapcsolatról?

KG: Csak akkor lehet jól együtt dolgozni, ha a galerista és a művész egymást inspirálja. A konfliktusok nem visznek előre. Ilyen

↑
KÖVES Éva: *Káosz - A rendszertelenségek rendszere*,
2021. április 28. - június 4.
Fotó: Mester Tibor

értelemben nyolcvan százalékban emberi tényező, húsz százalékban pedig művészeti aspektus játszik szerepet egy jó galerista-művész kapcsolatban.

JJ: Fura helyzetben beszélgetünk, nem nagyon lehet tervezni a járvány miatt, ezért csak óvatosan kérdezlek a terveidről. Mit látsz előre?

KG: Eredendően három évet szánunk arra, hogy a Szikrát megismertessük a nagyközön-séggel. Reméljük, az egészségügyi helyzet immár lehetővé teszi, hogy folyamatos kiállításokkal egyre több embert tudjunk becsalogatni a galériába. Szeptember közepétől Teplán Nóra bemutatóját láthatják majd az érdeklődők a Vármegye utcában. S persze igyekszünk jelen lenni a hazai vásárokon is, legközelebb az októberi Art Marketen szerepel a Szikra. S majd reményeink szerint jöhetnek a külföldi vásárok is...

JJ: Merre külföldön?

KG: Az első lépés Olaszország lenne. Elsősorban Milánó, majd pedig a torinói Artissima, de ez még erősen a jövő zenéje.